

**NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU**

Ulica Hrvatske bratske zajednice 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
T +385 1 616 40 40
E uprava@nsk.hr
www.nsk.hr

Hrvatski zavod za knjižničarstvo
KLASA:612-01/25-01/05
URBROJ:474-05-1
U Zagrebu, 27. siječnja 2025.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu na temelju članka 18. stavak 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br.145/24) i članka 24. podstavka 13. Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti („Narodne novine“ br. 17/2019, 98/19, 114/22 i 36/24) donosi

ODLUKU

1. Proglašava se da Spomenička knjižnica Gymnasiana Knjižnice Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci, Ulica Ljudevita Gaja 1, 51000 Rijeka, ima status kulturnoga dobra.

2. Predmetna zbirka sadrži 1253 sveska knjiga, tri sveska novina te 12 svezaka izvješća, što čini sveukupno 1268 jedinice građe navedene u inventarnom popisu koji se nalazi u prilogu ove Odluke i čini njen sastavni dio.

3. Za kulturno dobro iz točke 1. ove Odluke utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- predmetno kulturno dobro imatelj je dužan čuvati u odgovarajućim sigurnosnim i mikroklimatskim uvjetima
- zaštitni i drugi radovi na predmetnom kulturnom dobru smiju se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela
- imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje, korištenje i dostupnost predmetnoga kulturnog dobra
- imatelj kulturnog dobra dužan je o svim promjenama na predmetnom kulturnom dobru, oštećenju ili uništenju, te o nestanku ili krađi predmetnog kulturnog dobra odmah obavijestiti Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu i nadležno tijelo
- predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi, sukladno odredbi članka 53. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ne smiju se iznijeti iz zemlje osim uz posebno odobrenje nadležnog tijela u slučajevima predviđenim člankom 54. toga Zakona
- predmetno kulturno dobro smije se prodati samo pod uvjetima iz članka 78. i 79. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara
- imatelj kulturnoga dobra dužan je osigurati dostupnost predmetnoga kulturnog dobra u svrhu korištenja, istraživanja i izlaganja/prezentacije
- imatelj kulturnoga dobra dužan je trajno čuvati svu dokumentaciju o građi koja ima svojstvo kulturnoga dobra
- o poduzimanju mjera zaštite i drugih radova (digitalizacija, posudba, izmještanje, prezentacija/izlaganje građe i dr.) imatelj kulturnoga dobra dužan je voditi/čuvati dokumentaciju

4. Određuje se upis knjižnične građe iz točke 1. ove Odluke u Evidenciju knjižnične građe za koju je utvrđen status kulturnog dobra, a koja je sastavni dio Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske.

O b r a z l o ž e n j e

U zbirci Spomenička knjižnica Gymnasiana Knjižnice Prve sušačke hrvatske gimnazije čuvaju se četiri sveska iz 16. stoljeća, deset svezaka iz 17. stoljeća, 153 sveska iz 18. stoljeća te 1086 svezaka iz prve polovine 19. stoljeća tj. građa tiskana od 1800. do 1850. godine, a zbirka čuva i tri sveska novina te 12 svezaka Izvješća Gimnazije. Sadržajno, navedena zbirka građe, kao što se može iščitati iz priloženog popisa, obuhvaća građu iz svih područja ljudskoga znanja i stvaranja: filozofije, religije, mitologije, povijesti, umjetnosti, književnosti, govorništva, prirodnih znanosti, prava i dr. što svjedoči o visokoj razini kvalitete rada ove ustanove, širini obrazovanja koju je pružala te ugledu i ulozi koju je imala tijekom proteklih stoljeća. Jezici na kojima je pisana građa su: latinski, grčki, hrvatski, srpski, slovenski, francuski, njemački, talijanski, mađarski, a pisma: latinica, gotica, ćirilica i grčki alfabet.

Najstarija jedinica građe koja se čuva u zbirci potječe iz 1506. godine. Radi se o naslovu *Aemilii Probi vitae excellentium imperatorum Tito Pomponio Attico dedicatae*. Osim što se radi o izdanju sačuvanom u malom broju primjeraka, posebnost samog primjerka je crtež viteza nepoznatog autora kao i rukopisne bilješke. Sljedeća knjiga prema godini izdanja je Ovidijevo djelo *Fastorum libri diligenti emendatione*, tiskano u Veroni 1527. godine. Prema godini izdanja slijedi *Chronologia in Titi Livii historiam, accommodata ad tabulas capitulinas Verrij Flacci* iz 1588. godine, tiskana u Frankfurtu. Posljednja od četiri knjige iz 16. stoljeća je prvi svezak Aristotelovog djela *Opera Omnia*, tiskano u Parizu 1590. na latinskom i grčkom jeziku, pisano latinicom i grčkim alfabetom. Tako iz 17. stoljeća potječe drugi svezak Aristotelove *Opere Omne* koji je također tiskan u Parizu, 1618. godine i jednako kao prvi svezak pisan latinicom i grčkim alfabetom te dva jedinice tiskane na hrvatskom jeziku, *Brevijar* tiskan dvobojnim, crnim i crvenim tiskom, uglatom glagoljicom s interpolacijama oble glagoljice, u Rimu 1648. godine te djelo autora Roberta Bellarmina *Istumacjenje symbola apostolskoga*, to jest *virrovanya*, tiskano također u Rimu, 1662. godine. Iz razdoblja 18. stoljeća nalazimo velik broj vrijednih izdanja od kojih navodimo *Tacita*, *Livija*, *Polanca*, *Della Bellu*, *Belostenca*, *Kempenca*, *Linnea*, *Cicerona*, *Kačića Miošića*, *Millota* i *Kanta*, a najstarija jedinica iz 18. stoljeća tiskana je u Beču 1700. godine, *Sacrorum Bibliorum vulgatae editionis concordantiae*. Među djelima tiskanima na hrvatskom jeziku zanimljivo je ono pod naslovom *Axdaja sedmoglava bojnim kopljem udarena i nagargyena*, autora *Vida Došena*, tiskano u Zagrebu 1768. godine te glasovito djelo *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, *Andrije Kačića*, tiskano u Anconi (st. hrv. *Jakin*) 1780. godine. Iz ovoga razdoblja valja istaknuti i građu tiskanu na tlu današnje Hrvatske. To je glasovito djelo *Gazophylacium seu latino-ilicum onomatium aerarium*, *Ivana Belostenca*, u dva sveska, tiskano u Zagrebu 1740. godine te *Lexicon latinum interpretatione Illyrica, germanica et hungarica* te *Lexicon latinum interpretatione Illyrica, germanica et hungarica*, *Andrije Jambrešića*, tiskano također u Zagrebu, 1742. godine. Najveći broj knjiga je iz razdoblja prve polovine 19. stoljeća, do 1850. godine, ukupno 1086 svezaka. Izdajamo djela koja su važan dio hrvatske kulturne i znanstvene baštine, prvo od njih je *Rjecosloxje*, *Joakima Stullija Dubrovčanina*, tiskano u Dubrovniku, 1806. godine, a od istoga autora je i rječnik *Vocabolario italiano-illirico-latino*, tiskan u Dubrovniku 1810. u dva sveska. Zanimljivo je i djelo *Epistole i evanjelja priko svega litta*, ne samo zbog toga što je na hrvatskom jeziku, već i zbog činjenice da je tiskano u Rijeci, 1824. u tiskari braće *Karletzky*. Hrvatskim jezikom i to kajkavskim narječjem napisana je knjiga zanimljiva naslova *Navuchanye za obdelavanye konoplyih*, tiskana u Budimu 1828. Sljedeći naslov koji izdajamo je djelo *Ignjata Čivića Rohrskog Basne i kratke pripovesti*, tiskano u Karlovcu 1844, a najmlađi primjerci u zbirci su *Dubrovnik: cviet narodnog književstva*, djelo je s izborom književnih radova više naših autora: *Ivana Bunića Vučića*, *Matije Bana*, *Petra Preradovića*, *A. Kaznačića*, tiskano je u Dubrovniku 1849. godine te djelo *Dinka Ranjine Pjesni razlike* zastupljeno je u zbirci s tri primjerka, a tiskano je u Zagrebu 1850. godine. Zbirka građe do 1850. godine sadrži tri sveska novina *Osservatore triestino* iz 1847. i 1848. godine, a dragocjeni podaci o radu i povijesti Gimnazije sadržani su u zbirci školskih izvješća. Ima ih ukupno 60 od kojih je 12 svezaka tiskano do 1850. godine. Najstarije je iz 1819. Ta zbirka ima višestruku važnost jer se iz izvješća mogu iščitati ne samo podaci o radu ustanove već i cjelokupan povijesni, politički i društveni kontekst.

O provenijenciji građe svjedoče brojni pečati i *ex librisi*, a najčešći su pečati povijesnih prethodnika Prve hrvatske sušačke gimnazije i time potvrđuju vlasništvo nad građom, a to su pečati: *Kr. Velika gimnazija na Rieci*, *Kraljevska realna gimnazija na Rieci*, *Učiteljska knjižnica Kr. Realne gimnazije u*

Sušaku, Kraljevska višja gimnazija na Rieci i Djačko čitalište Kralj. Velike gimnazije na Rieci. Navedeni pečati ukazuju da je veći dio knjiga iz Zbirke pripadao učiteljskom dijelu knjižnice. Dok je samo manji dio bio namijenjen korištenju od strane učenika. Na građi su zabilježeni brojni rukopisni ex librisi (Colegii Fluminen, Sachs Fern, Colego Fluminensi, Iz knjigah R. Mušević, Raiman., Fran Franković, Ljud.At. Valušnik), posvete (Na Rieci 1852. Darovao gosp. Novak trgovac u Bakru,) i bilješke (Joannis Von...ae, Zagrabiae, die 1. oct. 1872.)

Knjižnična građa iz Spomeničke knjižnice Gymnasiana je inventarizirana, a fizički se čuva zaštićena u metalnim policama koje se nalaze u polusuterenskom dijelu zgrade dok je knjižnična građa koja potječe iz 16. i 17. stoljeća smještena zaštićena u sefu koji je smješten u prostoru čitaonice.

Povijest Prve sušačke hrvatske gimnaziji u Rijeci započinje 23. studenoga 1627. godine kada se na Grivici, kraj katedrale sv. Vida, uz svečanu misu i propovijed na hrvatskom jeziku Ivana Krstitelja Agatića, Senjsko modruškog biskupa, otvara isusovački kolegij i započinje gimnazijsko obrazovanje koje se kontinuirano nastavilo do današnjih dana. Obrazovni je ciklus trajao šest godina, a nastava se izvodila na latinskome jeziku, te se krajem 17. stoljeća bilježi i prva, kratkotrajna, uporaba hrvatskog jezika. Školske godine 1848/49. godine, zalaganjem ravnatelja Frana Kurelca, nastava se počinje izvoditi na materinjem jeziku, što se u kontinuitetu nastavilo, izuzev u razdoblju od 1941 do 1943. godine. Školske 1853./54. Gimnazija postaje osmogodišnja, a kako je bila pod upravom hrvatskih vlasti, prerasta u nacionalno i kulturno središte i temeljnu odgojno obrazovnu ustanovu riječkih Hrvata. Na život i djelovanje Gimnazije u drugoj polovici XIX. stoljeća utječu povijesna zbivanja i druga društvena i politička previranja. Hrvatsko-ugarskom nagodbom i potpadanjem Rijeke pod Ugarsku, Kraljevska hrvatska velika gimnazija na Rijeci postaje bastion obrane hrvatstva i hrvatske riječi. Godine 1881. Gimnazija je preseljena u palaču Adamich – Giacovcich na području današnje Fiumare, čime se počelo pripremati njeno ukidanje. Međutim, izborom dr. Izidora Kršnjavija za predstojnika Vlade za bogoštovlje i nastavu Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, pronašao se novi smještaj, te se Gimnazija 1896. godine, na čelu s ravnateljem Franjom Kresnikom, seli izvan područja Rijeke, u novoizgrađenu palaču arhitekata Ludwiga i Hulssnera na Sušaku, čime je spriječeno njeno zatvaranje, a gdje djeluje do današnjih dana.

Počeci nastanka Spomeničke knjižnice Gymnasiana sežu u 1627. godinu, istodobno s osnivanjem Isusovačkog kolegija, te ona djeluje kao cjelovita zbirka sve do ukidanja isusovačkog reda 1773. godine. Nakon toga biblioteka se obogaćuje donacijama De Benzoni i De Marotti, te od 1782. postaje dostupna i građanima. Podatke o tome nalazimo u Izvješću Gimnazije za šk. god. 1873/74. Hrvatska gimnazija, uključujući knjižnicu, 1881. godine seli u palaču Adamich – Giacovcich, te 1896. u sadašnju zgradu na Sušaku. Iz toga knjižnog fonda razdjeljuju se gimnazijski i gradski fond te se Gradska biblioteka (Biblioteka Civica) osniva 1889. godine, a ostatak fonda pripao je gimnazijskoj knjižnici. Nažalost prilikom navedenih preseljenja i dijeljenja fonda, dio građe je izgubljen. Osim sačuvane stare građe, prema podacima iz Izvješća za šk. god 1869/70. vidljivo je da se izgrađivao aktualni fond za potrebe odgojno-obrazovnog programa te se formirala Učiteljska i Učenička knjižnica. Tijekom vremena mijenjali su se i nazivi, pa tako nalazimo podatak da je tijekom 19. st. djelovala Gimnazijska biblioteka (učiteljska knjižnica) i Školska biblioteka (učenička knjižnica). U sklopu Učeničke biblioteke, 1883. osnovana je biblioteka za siromašne učenike iz koje su učenici dobivali udžbenike za korištenje. Knjižni fond se tijekom godina redovito uvećavao kupljenim i darovanim knjigama. Na kraju 1938. godine, učiteljski fond Državne muške realne gimnazije broji 7208 knjiga, a učenička biblioteka broji 5785 knjiga. Postoji i udžbenička biblioteka u kojoj ima 1300 udžbenika. Spomenička knjižnica Gymnasiana svjedoči o bogatoj povijesti Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci, ustanovi s najdužom tradicijom u našim krajevima i jednoj od najstarijih u ovom dijelu Europe.

Na osnovi postupka provjere i stručnog vrednovanja kojim je utvrđeno da su ispunjeni svi kriteriji propisani člankom 14. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara Stručno povjerenstvo NSK za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra za knjižničnu građu, na sjednici održanoj 18. prosinca 2024. godine, donijelo je odluku kojom proglašava da predmetna građa ima status kulturnoga dobra u smislu članka 18. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, te se, sukladno članku 18. stavku 4. istog Zakona određuje upis knjižnične građe iz točke 1. ove Odluke u Evidenciju knjižnične građe za koju je utvrđen status kulturnog dobra.

Sukladno članku 19. stavku 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara točkom 3. izreke ovog rješenja utvrđen je sustav mjera zaštite predmetnog kulturnog dobra.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Pouka o pravnom lijeku

Protiv ove Odluke nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu u Zagrebu, Avenija Dubrovnik 6. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od isteka osmog dana od dana javne objave Odluke na mrežnim stranicama Nacionalne i Sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ove Odluke za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

Predsjednik Stručnog povjerenstva

Ivan Volarević

PRILOG:

1. Inventarni popis građe s osnovnim podacima (naziv, autor, datacija) za koju se utvrđuje svojstvo kulturnog dobra Republike Hrvatske

DOSTAVITI:

1. Dostava odluke obavlja se objavom na mrežnim stranicama NSK
2. Ministarstvo kulture i medija, Uprava za arhive, knjižnice i muzeje, Odjel za Registar kulturnih dobara Hrvatske, Runjaninova 2, 10 000 Zagreb
3. Konzervatorski odjel u Rijeci, Užarska ulica 26, 51 000 Rijeka
4. Pismohrana